

Магістр 1 року навчання

факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

П РА В О В Е Р Е Г У Л Ю В А Н Н Я І Н Ф О Р М А Ц І Ї З О Б М Е Ж Е Н И М Д О С Т У П О М

Анотація. Проаналізовано правовідносини у сфері захисту інформації з обмеженим доступом, що не становить державної таємниці, визначено сутність та ознаки інформації з обмеженим доступом.

Аннотация. Проанализированы правоотношения в сфере защиты информации с ограниченным доступом, не составляющей государственной тайны, определена сущность и признаки информации с ограниченным доступом.

Annotation. The article analyzes the legal relations concerning the security of information with restricted access, which does not constitute a state secret. The essence and characteristics of information with limited access are defined.

Ключові слова: інформація, інформаційна безпека, інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура, національна безпека.

Однією з важливих і водночас надзвичайно складних проблем в умовах розвитку інформаційного суспільства, глобалізації інформаційних процесів та інтеграції національного інформаційного простору у світову інформаційну інфраструктуру є захист національних інтересів у сфері інформації.

Проблемним питанням забезпечення інформаційної безпеки сьогодні приділяють значну увагу такі науковці, як: О. Литвиненко, В. Цимбалюк, О. Поляруш, О. Соснін, В. Гурковський, А. Марущак, Б. Кормич, І. Арістова, В. Полевий, В. Остроухов та ін.

Зараз гострі дискусії тривають навколо проблем віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом. Для розв'язання цієї проблеми важливим є науково-теоретичне обґрунтування щодо віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом. Тож метою цієї статті є аналіз віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом, що є важливою складовою теорії й практики забезпечення інформаційної безпеки, тобто такого стану, в якому забезпечується збереження визначених політикою безпеки властивостей інформації. Під інформацією та свободою інформаційної діяльності, крім випадків обмежень, установлених законом, є конституційною правовою нормою [1, ст. 34], що впливає із загально-визнаних норм міжнародного права, із Загальної декларації прав людини. Тобто інформаційна діяльність охоплює, з одного боку, права і свободи у сфері інформації, а з іншого – обмеження прав.

Віднесення інформації до категорії з обмеженим доступом розуміється як установлений правовими нормами порядок визначення важливості відомостей і необхідність їх виокремлення із загальнодоступної інформації, встановлення обмежень доступу до них з метою запобігання негативним наслідкам для особи, суспільства, держави у разі витоку або розголошення цих відомостей. Існують декілька видів інформації з обмеженим доступом. Зокрема, це: таємна інформація, службова, конфіденційна та державна таємниці.

Актуальною проблемою залишається необхідність визначення на законодавчому рівні правових механізмів реалізації обов'язкового закону забезпечення інформаційної безпеки, а саме примусового відчуження й усунювання з мотивів суспільної необхідності інформації з обмеженим доступом, що не становить державної таємниці. В умовах демократизації суспільного життя, зростання необхідності більшої відкритості держави та органів державної влади перед суспільством, гарантування права на інформацію та свободу інформаційної діяльності гостро постає питання про максимально можливе, безперечно в розумних межах, скорочення обсягів відомостей, що належать до державної таємниці та до іншої інформації з обмеженим доступом. Однією з актуальних проблем стає також доцільність вирішення цих питань на законних підставах й обґрунтовано, виходячи з реальної суспільної необхідності.

Основа захисту інформації з обмеженим доступом становить захист державної таємниці. Ця система створюється державою, у ній зосереджені кращі технології та найбільш підготовлені кадри. Участь держави у формуванні системи захисту державної таємниці зумовила те, що віднесення відомостей до цієї категорії та їх засекречування більш детально обґрунтовані методологічному, правовому й організаційному планам як в Україні, так і в інших державах.

Відповідно до чинного українського законодавства віднесення відомостей до державної таємниці здійснюється за мотивованим рішенням державного експерта з питань таємниць. Законом України "Про державну таємницю" [2, ст. 9] встановлено, що державний експерт з питань таємниць здійснює, згідно з вимогами цього закону, віднесення інформації у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку до державної таємниці, зміни ступеня цієї інформації та її розсекречування. Рішенням державного експерта з питань таємниць можуть бути встановлені ступені секретності відомостей, віднесених до державної таємниці: "особливої важливості", "цілком таємно", "таємно".

Чинним законодавством встановлено, що на підставі та в межах Зводу відомостей, які становлять державну таємницю, з метою конкретизації та систематизації даних про секретну інформацію органи державної влади створюють галузеві або відомчі розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю, а також можуть

погодженням із замовником відповідних робіт можуть створювати власні розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю. Розгорнуті переліки, розроблені на підставі ЗВДТ, погоджуються зі спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері охорони державної таємниці, затверджуються державним експертом з питань таємниць і реєструються у спеціально уповноваженому органі державної влади [2, ст. 12].

Отже, в організаційному та правовому плані чинне законодавство України чітко визначає порядок і правила віднесення відомостей до державної таємниці, компетенцію державних експертів з питань таємниць щодо вирішення цих питань, порядок набуття чинності рішень (висновків) державних експертів та їх відповідальність за законність і обґрунтованість прийнятих рішень (висновків). Крім того, формування на основі рішень державних експертів з питань таємниць ЗВДТ і, в його межах, розгорнутих переліків відомостей, що становлять державну таємницю, створює умови для провадження єдиної державної політики щодо встановлення обмежень доступу до такої інформації (визначення ступенів секретності та засекречування) і забезпечення відповідного рівня її охорони.

Секретність і конфіденційність – це передусім категорії економічні, які мають споживчі властивості, та їх вартість повинна включатися в загальну ціну товару, що містить секретні та конфіденційні відомості. Тобто відносини стосовно державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, що є власністю держави, відносяться до компетенції держави, а відносини з приводу приватної конфіденційної інформації регулюються власниками цієї інформації, які вирішують зазначені питання в межах чинного законодавства. Але варто зазначити, що, на відміну від державної таємниці, інші види інформації з обмеженим доступом не мають такого чіткого нормативного регулювання.

Ураховуючи, що віднесення відомостей до державної таємниці та до інших передбачених законодавством таємниць, що є власністю держави, – це важлива складова економічної політики держави, встановлення правил вирішення цих питань та критеріїв визначення ступеня секретності (конфіденційності) інформації доцільно було б віднести до повноважень Уряду України.

Тобто регулювання даних правовідносин має здійснюватись за методичними рекомендаціями, відповідними правилами, затвердженими Кабінетом Міністрів України. Такі правила будуть обов'язковими для виконання інститутом державних експертів з питань таємниць і державними органами, які розробляють розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю. Крім того, вказані правила враховували не тільки сукупну шкоду в разі розголошення відповідних цінностей, а й фактори, пов'язані з перевагою їх відкритого використання, а також витрати на захист таких відомостей.

На особливу увагу та подальше дослідження заслуговують проблеми, пов'язані з віднесенням відомостей до інших видів інформації з обмеженим доступом. Автор вважає за необхідне розробку нормативно-правових актів, що визначають сутність такої інформації, критерії її визначення та умови охорони.

Окреслені проблеми можуть бути ґрунтовно вирішені лише після визначення на рівні закону (законів) правового режиму кожного виду такої інформації.

Наук. керівн. Коршакова О. М.

Література: 1. Конституція України // Закони України. Т. 10 / Верховна Рада України; Ін-т законодавства. – К.: Книга, 1997. – С. 5–40. 2. Про державну таємницю: Закон України від 21.09.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 49. – Ст. 428. 3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – С. 356. 4. Секретна інформація у сфері національної безпеки: Директива Президента США від 04.95. № 12958 // 36. № 19. – К.: Держкомсекретів України, 1999. – С. 2–27. 5. Правила отнесения сведений, составляющих государственную тайну, к различным степеням секретности, утв. постановлением Правительства РФ от 04.09.95, № 870 // Государственная тайна в Российской Федерации: учеб.-метод. пособие / [П. П. Анкин, А. Л. Балбердин, М. А. Вус и др.]. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Изд. С.-Петерб. ун-та, 2000. – С. 375–378.